

Streszczenie popularnonaukowe

Współczesne migracje mają znaczący wpływ zarówno na kształtowanie się współczesnej gospodarki, jak i na życie społeczne. Bezsprzecznym jest, że migranci, stanowiący grupę wrażliwą, wymagają szczególnej ochrony w zakresie gwarancji praw podstawowych i równego traktowania, zwłaszcza biorąc pod uwagę sytuację po kryzysie migracyjnym 2015 r. i pandemii COVID 19. Zapewnieniu szybkiego dostępu do mechanizmów interwencji i eliminacji zaistniałych naruszeń w systemie ochrony praw podstawowych państw członkowskich służy instytucja Ombudsmana. Zgodnie z danymi opublikowanymi przez Komisję Europejską we wrześniu 2020 r. w krajach członkowskich zamieszkiwało 20,9 mln obywateli państw trzecich, którzy stanowią 4,7% społeczności europejskiej

Celem naukowym projektu jest stworzenie modelu prawnego postępowania Ombudsmana w sprawach dotyczących ochrony praw podstawowych migrantów na poziomie krajowym i europejskim w oparciu o analizę dotychczasowych gwarancji prawnych w wybranych krajach członkowskich (Polska, Grecja, Szwecja) oraz przepisów prawa europejskiego. Model zostanie stworzony w oparciu o analizę źródeł prawa krajowego i europejskiego, decyzje administracyjne, orzecznictwo sądów krajowych i międzynarodowych, decyzje i wystąpienia Rzeczników Praw Obywatelskich i piśmiennictwo oraz poglądy doktryny. Pomocniczo wykorzystane zostaną doświadczenia innych państw i analiza funkcjonujących tam rozwiązań prawnych. Urząd wyspecjalizowanego Ombudsmana zajmującego się kwestią migracji nie jest nowością w rozwiązaniach przyjmowanych w krajach pozaeuropejskich. Przykładowo w USA funkcjonuje Citizenship and Immigration Services Ombudsman, powołany na podstawie Homeland and Security Act (ustawa z 2002 r.). W Australii funkcjonuje The Office of the Commonwealth Ombudsman, który rozpatruje skargi składane na Department of Home Affairs w zakresie wykonywanych przez ten organ funkcji z obszaru prawa migracyjnego. Z kolei tzw. Fair Work Ombudsman zajmuje się również sprawami pracowników migrujących.

Zgodnie z przyjętymi w projekcie tezami badawczymi migranci są grupą szczególnie wrażliwą na naruszenia praw człowieka i zarówno państwa członkowskie, jak i UE jest zobowiązana do ich szczególnej ochrony. Dotychczasowa procesowa ochrona praw podstawowych migrantów na poziomie krajowym i UE jest nieefektywna i niewystarczająca. Ombudsman jako organ działający na poziomie krajowym jest instytucją wypełniającą lukę w ochronie prawnej realizowanej przez sądy i organy administracyjne państw członkowskich i UE. Poprzez swój charakter działania ad hoc, elastyczne mechanizmy i możliwość podejmowania szybkich interwencji przyczynia się do realizacji zasady solidarności ochrony praw człowieka. Obecnie funkcjonujące standardy proceduralne praw migrantów nie są w praktyce efektywne i wymagają wzmocnienia. Tym samym istnieje konieczność stworzenia uniwersalnego modelu postępowania Rzecznika w sprawach migrantów, którego wdrożenie na poziomie państw członkowskich przyczyni się do pełniejszej i efektywniejszej ochrony tej grupy, a jednocześnie wzmocni państwa członkowskie w realizacji polityki migracyjnej i procesu integracji. Istnieje również potrzeba powołania instytucji Rzecznika Praw Migrantów jako wyspecjalizowanego Ombudsmana na poziomie UE jako organu zapewniającego pełną implementację gwarantowanej przez prawo ochrony praw migrantów.

Badania zaproponowane w projekcie obejmą analizę działań praktycznych podejmowanych przez krajowych Ombudsmanów na rzecz ochrony praw migrantów nieregularnych, osób ubiegających się o ochronę międzynarodową oraz migrantów regularnych w Polsce, Szwecji i Grecji. Analiza oparta zostanie na aktach prawa krajowego, orzecznictwie sądów krajowych, decyzjach administracyjnych organów krajowych oraz na aktach postępowania Rzeczników. Badania obejmą również kwerendę w wybranych biurach Rzecznika. W oparciu o analizę zebranych materiałów skonstruowany zostanie model postępowania Rzecznika w sprawach migrantów.

Efekt przeprowadzonych w projekcie badań stanowić będzie remedium na problemy związane z praktyczną ochroną praw migrantów w ramach funkcjonowania Przestrzeni wolności, bezpieczeństwa i sprawiedliwości UE. Zaproponowana instytucja Ombudsmana europejskiego ds. ochrony praw migrantów stanowić będzie instrument realnie wzmacniający implementację praw podstawowych w obszarze azylu i migracji oraz umożliwi unifikację standardów gwarantowanych w praktyce przez państwa członkowskie i instytucje i Agencje migracyjne UE oraz monitoring działań podejmowanych wobec migrantów w ramach obowiązujących przepisów prawa migracyjnego i azylowego.